

WYJAŚNIENIA - FEMP.08.13-IZ.00-015/24

- 1. Jakich dokumentów należałoby wymagać celem udowodnienia, że teren na którym będzie realizowany projekt jest terenem zdegradowanym, zdewastowanym, pogórnym, przemysłowym, zgodnie z definicjami zawartymi w dokumentacji konkursowej (zapisach SZOP i regulaminu) do działania 8.13**

Dla potwierdzenia, że teren planowanej inwestycji jest terenem przemysłowym lub pogórnym, wystarczające będzie przedstawienie:

- 1) Charakterystyki terenu we wniosku z przywołaniem **informacji** o rodzaju działalności przemysłowej, eksploatowanej kopalinie, nazwie zakładu, okresie funkcjonowania itd. wraz z dokumentacją fotograficzną z oględzin terenu, wskazującą na przemysłową historię miejsca np. charakterystyczna infrastruktura (wieże szybowe, kominy, hale przeróbki), przekształcenia terenu (zapadliska), obiekty unieszkodliwiania odpadów wydobywczych (hałdy), tereny bezglebowe, skażone itd. Można przywołać także materiały archiwalne.
Dołączyć można także:
- 2) Informację z Rejestru Obszarów Górniczych prowadzonego na podstawie ustawy Prawo geologiczne i górnicze stanowiącego ewidencję wszystkich obszarów górniczych wyznaczonych w Polsce. Zawiera informacje m.in. o statusie obszaru górniczego – aktualny lub zniesiony.
- 3) Informacje ze starostwa, jako podmiotu decyzyjnego w sprawach rekultywacji terenów pogórnym np. kopie wniosków przedsiębiorcy lub decyzji starosty w sprawie rekultywacji, opinie biegłych o stopniu ograniczenia lub utraty wartości gruntów, decyzję o uznaniu rekultywacji za zakończoną.
- 4) Wypisy i wyrisy z dokumentów planistycznych (aktualne lub archiwalne), w szczególności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- 5) Wyniki badań środowiskowych stanowiące o przekroczeniu standardów jakości gleby oraz ziemi w wyniku występowania zanieczyszczeń.

Zgodnie z Kodeksem Postępowania Administracyjnego (art. 75), jako dowód należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, w szczególności dokumenty, zeznania świadków, opinie biegłych oraz oględziny. Zatem podana lista nie jest zamknięta.

- 2. Jakich dokumentów należałoby wymagać na potwierdzenie spełnienia zasady „zanieczyszczający płaci” w myśl której, wsparcie może być udzielone w przypadkach, gdy podmiot odpowiedzialny za degradację terenu, czy też nielegalne składowanie odpadów nie może być zidentyfikowany lub nie może zostać obciążony odpowiedzialnością za sfinansowanie remediacji lub rekultywacji zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci” oraz Dyrektywą 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie**

Celem potwierdzenia, że wnioskodawca nie jest odpowiedzialny za spowodowanie szkód, a sprawca nie może być zidentyfikowany lub nie jest możliwe pociągnięcie go do odpowiedzialności należy przedstawić:

W przypadku historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi (art. 101h-101i ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska):

- Tytuł prawny do nieruchomości.
- Oświadczenie o podjęciu i wyczerpaniu, przewidzianych w ustawie Prawo ochrony środowiska możliwości i środków prawnych dotyczących zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę.

Podstawą takiego oświadczenia mogą być np.:

- informacje z Krajowego Rejestru Zadłużonych o postępowaniach upadłościowych lub restrukturyzacyjnych w odniesieniu do podmiotu prowadzącego działalność przemysłową lub górniczą;
- odwołania, wezwania do rekompensaty kierowane do przedsiębiorcy czy wyroki sądowe związane z wystąpieniem o zadośćuczynienie szkody w środowisku.

W przypadku wystąpienia szkody w środowisku w powierzchni ziemi (art. 2-3, art. 9 i art. 16 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie):

- Tytuł prawny do nieruchomości.
- Oświadczenie o podjęciu i wyczerpaniu, przewidzianych w ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie możliwości i środków prawnych dotyczących zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę.

Podstawą takiego oświadczenia mogą być:

- informacje z Krajowego Rejestru Zadłużonych o postępowaniach upadłościowych lub restrukturyzacyjnych w odniesieniu do podmiotu prowadzącego działalność przemysłową lub górniczą;
- odwołania, wezwania do rekompensaty kierowane do przedsiębiorcy czy wyroki sądowe związane z wystąpieniem o zadośćuczynienie szkody w środowisku itd.

W przypadku działalności górniczej (art. 129 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze oraz art. 20 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych):

- Tytuł prawny do nieruchomości.
- Oświadczenie o podjęciu i wyczerpaniu, przewidzianych w ustawie Prawo geologiczne i górnicze możliwości i środków prawnych dotyczących zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę.

Podstawą takiego oświadczenia mogą być:

- informacje z Krajowego Rejestru Zadłużonych o postępowaniach upadłościowych lub restrukturyzacyjnych w odniesieniu do podmiotu prowadzącego działalność przemysłową lub górniczą;

odwołania, wezwania do rekultywacji lub naprawy szkód kierowane do przedsiębiorcy górniczego lub Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A., a także wyroki sądowe związane z wystąpieniem o zadośćuczynienie szkody wywołane ruchem zakładu górniczego.

- 3. W sytuacji, gdy należy wykazać, że: nie było możliwe ustalenie podmiotu, który spowodował „zanieczyszczenie”/ nie było i nie jest możliwe pociągnięcie do odpowiedzialności podmiotu gospodarczego, od którego obszar/teren ten został przejęty, np. z uwagi na jego upadłość lub niewypłacalność/ podmiot gospodarczy nie został prawnie zobowiązany do podjęcia takich działań w okresie prowadzenia działalności lub po jej zaprzestaniu - jakich dokumentów należałoby wymagać od wnioskodawcy na potwierdzenie powyższego warunku? W jaki sposób Wnioskodawca może potwierdzić, że projekt jest zgodny z zasadą zanieczyszczający płaci?**

Celem potwierdzenia, że wnioskodawca nie jest odpowiedzialny za spowodowanie szkód, a sprawca nie może być zidentyfikowany lub nie jest możliwe pociągnięcie go do odpowiedzialności należy przedstawić:

W przypadku historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi (art. 101h-101i ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska):

- Tytuł prawny do nieruchomości.
- Oświadczenie o podjęciu i wyczerpaniu, przewidzianych w ustawie Prawo ochrony środowiska możliwości i środków prawnych dotyczących zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę.

Podstawą takiego oświadczenia mogą być np.:

- informacje z Krajowego Rejestru Zadłużonych o postępowaniach upadłościowych lub restrukturyzacyjnych w odniesieniu do podmiotu prowadzącego działalność przemysłową lub górnictw;
- odwołania, wezwania do rekompensaty kierowane do przedsiębiorcy czy wyroki sądowe związane z wystąpieniem o zadośćuczynienie szkody w środowisku.

W przypadku wystąpienia szkody w środowisku w powierzchni ziemi (art. 2-3, art. 9 i art. 16 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie):

- Tytuł prawny do nieruchomości.
- Oświadczenie o podjęciu i wyczerpaniu, przewidzianych w ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie możliwości i środków prawnych dotyczących zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę.

Podstawą takiego oświadczenia mogą być:

- informacje z Krajowego Rejestru Zadłużonych o postępowaniach upadłościowych lub restrukturyzacyjnych w odniesieniu do podmiotu prowadzącego działalność przemysłową lub górnictw;
- odwołania, wezwania do rekompensaty kierowane do przedsiębiorcy czy wyroki sądowe związane z wystąpieniem o zadośćuczynienie szkody w środowisku itd.

W przypadku działalności górniczej (art. 129 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze oraz art. 20 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych):

- Tytuł prawny do nieruchomości.
- Oświadczenie o podjęciu i wyczerpaniu, przewidzianych w ustawie Prawo geologiczne i górnicze możliwości i środków prawnych dotyczących zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę.

Podstawą takiego oświadczenia mogą być:

- informacje z Krajowego Rejestru Zadłużonych o postępowaniach upadłościowych lub restrukturyzacyjnych w odniesieniu do podmiotu prowadzącego działalność przemysłową lub górnictw;
- odwołania, wezwania do rekultywacji lub naprawy szkód kierowane do przedsiębiorcy górniczego lub Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A., a także wyroki sądowe związane z wystąpieniem o zadośćuczynieniem szkody wywołane ruchem zakładu górniczego.

4. Jakich dokumentów należałoby wymagać, aby potwierdzić, że działania w projekcie uwzględniają regulacje dotyczące odpowiedzialności za szkody spowodowane ruchem zakładu górniczego?

Odpowiedzialność za szkody spowodowane ruchem zakładu górniczego co do zasady spoczywa na sprawcy czyli przedsiębiorcy górniczym, lub jego następcy prawnym lub Skarbie Państwa reprezentowanym przez właściwy organ nadzoru górniczego (art. 146, ust. 1 i 4 Prawo geologiczne i górnicze, Pgg). Naprawy może dokonać poszkodowany, jednak za zgodą podmiotu odpowiedzialnego za szkodę i w zamian za zapłatę odpowiedniej kwoty pieniężnej (art. 147 ust. 3, Pgg). Naprawa szkód wyrządzonych ruchem zakładu górniczego, w sytuacji istnienia przedsiębiorcy (lub następcy prawnego) nie podlega wsparciu finansowemu ze środków publicznych.

Wnioskodawca może się ubiegać o dofinansowanie naprawy szkód górniczych w następujących przypadkach:

- 1) Jeśli roszczenia w sprawie naprawy szkód górniczych się przedawniły tzn. minęło 5 lat od dnia dowiedzenia się o szkodzie (Art. 149 Pgg).
- 2) Jeśli nie można zidentyfikować sprawcy szkód.
- 3) Jeśli zostało wyczerpane postępowanie ugodowe tzn. przedsiębiorca odmówił zawarcia ugody lub jeżeli od skierowania przez poszkodowanego roszczenia wobec przedsiębiorcy upłynęło 30 dni, chyba że poszkodowany, zgłaszając żądanie zawarcia ugody, wyznaczył dłuższy termin (art. 151, ust. 2 Pgg).
- 4) Jeżeli wyczerpane zostało sądowe dochodzenie roszczeń – przedsiębiorca uchyła się od wykonania wyroku nakazującego naprawę szkód wyrządzonych ruchem zakładu górniczego.
- 5) Jeśli koncesja udzielona została bez ustanowienia zabezpieczenia roszczeń mogących powstać wskutek wykonywania objętej nią działalności i nie jest możliwe wykorzystanie takiego zabezpieczenia (art. 28 Pgg).

Dokumenty potwierdzające powyższe to np.

- 1) Dokumentacja fotograficzna i opisowa z oględzin terenu wskazująca na brak naprawienia szkód.
- 2) Oświadczenie o podjęciu i wyczerpaniu, przewidzianych w ustawie Prawo geologiczne i górnicze możliwości i środków prawnych dotyczących zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę.

Podstawą takiego oświadczenia mogą być:

- Ugoda zawarta w formie aktu notarialnego.
- Wyrok sądowy nakazujący naprawę szkód wyrządzonych ruchem zakładu górniczego.

- Wezwania poszkodowanego do naprawienia szkód wyrządzonych ruchem zakładu górniczego.
- Informacje z Krajowego Rejestru Zadłużonych o postępowaniach upadłościowych lub restrukturyzacyjnych w odniesieniu do podmiotu prowadzącego działalność górnictwem itd.

Informacja od organu koncesyjnego, że koncesja wydana została bez zabezpieczenia roszczeń.

5. Jakie dokumenty są w stanie udowodnić, że teren inwestycji lub jego bezpośrednie sąsiedztwo nie będą stanowić zagrożenia dla ludzi (np. z uwagi na wysoki stopień skażenia terenu).

Należy przedstawić wyniki oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi pod kątem substancji powodujących ryzyko. W przypadku przekroczenia standardów jakości ziemi, należy zredukować poziom zanieczyszczeń w zależności od planowanego sposobu zagospodarowania terenu. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi wprowadza dopuszczalne zawartości w glebie i w ziemi substancji powodujących ryzyko. Zawartości te zróżnicowane są dla poszczególnych właściwości gleby oraz grup gruntów, wydzielonych w oparciu o sposób ich użytkowania (lub planowanego zagospodarowania):

- **I grupa gruntów:** tereny mieszkaniowe B, inne tereny zabudowane Bi, zurbanizowane tereny niezabudowane lub w trakcie zabudowy Bp, grunty rolne zabudowane Br, tereny rekreacyjno-wypoczynkowe Bz.
- **II grupa gruntów** – grunty orne R, sady S, łąki trwałe Ł, pastwiska trwałe Ps, grunty pod stawami Wsr, grunty pod rowami W, tereny rodzinnych ogrodów działkowych urządzonych na gruntach oznaczonych symbolem Bz.
- **grupa gruntów III:** lasy Ls, grunty zadrzewione i zakrzewione Lz, grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych Lzr, nieużytki N, tereny rekreacyjno-wypoczynkowe Bz, z wyłączeniem terenów wymienionych grupie I, użytki ekologiczne E-Ls, E-Lz, E-N, E-Ps i E-R; tereny różne Tr.
- **IV grupa gruntów:** tereny przemysłowe Ba, użytki kopalne K, tereny komunikacyjne dr, Tk, Ti, Tp.

W tabelarycznych załącznikach do rozporządzenia podano dopuszczalne poziomy poszczególnych substancji w glebie i ziemi poszczególnych grup gruntów (I – IV).

6. Mając na uwadze, że obręb gminy jest terenem pogórnym (ze względu na definicję gminy górniczej) dlatego cały jej zakres można brać pod definicję terenu zanieczyszczonego- pogórnego. Po analizie regulaminu dla działania 8.13 A, wynikałoby, że jest teren zanieczyszczony/ zdewastowany górniczy tylko w przypadku bezpośrednio miejsca wydobywania i jego najbliższego sąsiedztwa. Dlatego zwracam się z prośbą dotyczącą tego problemu, o wyjaśnienie tego terminu w tym przypadku gminy górniczej.

W kontekście prowadzenia działalności górniczej, przedmiotem rekultywacji jest teren, który został przekształcony w wyniku eksploatacji, a więc teren **zakładu górniczego, wyrobiska górnicze, obiekty budowlane, urządzenia oraz instalacje**, ale również **teren górniczy**, definiowany jako przestrzeń objęta przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego, a więc

teren wychodzący zazwyczaj poza zakład górniczy, na którym wystąpiły szkody górnicze, do naprawy (rekultywacji), których zobowiązany jest przedsiębiorca górniczy. Granice terenu górniczego zaznaczane są na mapach górniczych. Pojęcie gminy górniczej, nie jest jednoznaczne z zakresem wymaganej przepisami prawa rekultywacji. W praktyce mogą być przypadki, że całe miasto lub gmina znajduje się w granicach terenu górniczego, a więc możliwych negatywnych wpływów eksploatacji kopalni i może wymagać rekultywacji (naprawy szkód).

7. Czy biorąc pod uwagę, że interwencje planowane do realizacji w ramach działania 8.13 dotyczą inwestycji realizowanych wyłącznie na terenach zdegradowanych, zdewastowanych, pogórniczych i/lub przemysłowych dotkniętych skutkami działalności przemysłowej lub górniczej, mają mieć na celu przywrócenie zdegradowanych terenów i obiektów do ponownego użytkowania, poprzez rekultywację, remediację i/lub renaturyzację możliwa jest w ogóle sytuacja, że nie będziemy w ich przypadku mówić o „szkodach wyrządzonych środowisku naturalnemu” w rozumieniu Dyrektywy 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 21.04.2004 r.? Biorąc pod uwagę główne założenia zasady „zanieczyszczający płaci” – dotyczy ona szkód wyrządzonych środowisku, a więc jeśli projekt nie będzie dotyczył „szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu”, czy w ogóle możemy mówić o obowiązywaniu zasady „zanieczyszczający płaci” (czy jeśli nie są to „szkody wyrządzone środowisku naturalnemu” w rozumieniu Dyrektywy, nadal obowiązuje zasada „zanieczyszczający płaci”?). Czy jest zatem możliwa sytuacja, że w ramach projektu nie będzie miała zastosowania zasada „zanieczyszczający płaci” – jeśli tak, to jakiej / jakich sytuacji mogłaby dotyczyć?

Konkurs z działania 8.13. skierowany jest na przemysłowe, w tym pogórnicze tereny zdegradowane lub zdewastowane, w których nastąpiła szkoda w środowisku lub występuje historyczne zanieczyszczenie terenu, a zatem interwencja ma obejmować działania takie jak **rekultywacja, remediacja czy naprawa szkód** (wszystkie te pojęcia mieszczą się w zakresie rekultywacji). Konkurs ma na celu wsparcie inwestorów, którzy nie są sprawcami degradacji lub dewastacji terenu, a planują jego **rekultywację i zagospodarowanie**. Zatem formalnie kwalifikowanymi projektami w konkursie 8.13 będą te spełniające zasadę „zanieczyszczający płaci”. Abstrahując od konkursu 8.13, jest możliwa sytuacja, gdy teren przemysłowy lub pogórniczy wymaga jedynie zagospodarowania (a nie rekultywacji). Może to mieć miejsce przykładowo, gdy od czasu likwidacji zakładu górniczego minęło wiele lat i rekultywacja wykonana została siłami przyrody (naturalna sukcesja), ewentualne zanieczyszczenia gruntu uległy wypłukaniu lub poziom występujących zanieczyszczeń dopuszcza realizację planowanych funkcji zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 września 2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi wprowadza dopuszczalne zawartości w glebie i w ziemi substancji powodujących ryzyko.

8. Ustawa z dnia 13.04.2007r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie określa **zasady odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i naprawę szkód w środowisku**. Zgodnie z art. 22 ust. 1 - ponoszenie kosztów działań zapobiegawczych i naprawczych (dotychczas

zwanych rekultywacją) obciąża podmiot korzystający ze środowiska (zasada: zanieczyszczający płaci).

Wyjątkiem od tej reguły jest art. 22 ust. 2 tej ustawy, zgodnie z którym podmiot korzystający ze środowiska nie ponosi kosztów przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub naprawczych m.in. w sytuacji, gdy zostały one spowodowane przez inny podmiot oraz wystąpiły mimo zastosowania przez podmiot korzystający ze środowiska właściwych środków bezpieczeństwa.

Kluczową kwestią jest tu jednak **moment wystąpienia szkody** – zgodnie z art. 4 przepisów ustawy nie stosuje się m.in. do szkody, która zaistniała **przed dniem 30 kwietnia 2007 r. lub wynika z działalności, która została zakończona przed dniem 30 kwietnia 2007 r., a także jeżeli od emisji lub zdarzenia, które spowodowały bezpośrednie zagrożenie szkodą lub szkodę w środowisku, upłynęło więcej niż 30 lat, w tym do historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi.**

Rekultywacja gruntu przed wejściem w życie w/w ustawy obciążała, co do zasady, podmiot władający nieruchomością, i to niezależnie od tego czy miał wpływ na zanieczyszczenie środowiska.

- czy moment wystąpienia szkody będzie różnicował dokumenty, jakich powinno się wymagać na spełnienie zasady „zanieczyszczający płaci”?

Nie. W każdym przypadku wnioskodawca musi udowodnić, że jest władającym terenem oraz złożyć oświadczenie o podjęciu i wyczerpaniu, przewidzianych w ustawach: 1) o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie lub 2) Prawo ochrony środowiska, możliwości i środków prawnych dotyczących zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę.

Podstawą takiego oświadczenia mogą być:

- informacje z Krajowego Rejestru Zadłużonych o postępowaniach upadłościowych lub restrukturyzacyjnych w odniesieniu do podmiotu prowadzącego działalność przemysłową lub górnictwą;
- odwołania, wezwania do rekompensaty kierowane do przedsiębiorcy czy wyroki sądowe związane z wystąpieniem o zadośćuczynienie szkody w środowisku itd.

- czy w przypadku zanieczyszczenia środowiska przed 30.04.2007r. i odpowiedzialności za usunięcie zanieczyszczenia spoczywającym co do zasady na nabywcy nieruchomości – spoczywa ono na pierwszym nabywcy zakupionej nieruchomości? Czy też w sytuacji jej dalszej odsprzedaży, przechodzi ona na kolejnego nabywcę?

Tak, przechodzi. Co do zasady spoczywa na władającym powierzchnią ziemi (czyli właścicielu). Chyba że, władający powierzchnią ziemi wykaże, że historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi dokonane po dniu objęcia przez niego władania spowodował inny wskazany podmiot. Wówczas obowiązek ten będzie spoczywał na tym podmiocie.

- kiedy właściciel gruntu i od kogo może domagać się zwrotu kosztów za podjęcie działań zapobiegawczych i naprawczych? Czy wówczas podmiot

taki w ogóle może być Wnioskodawcą (czy spełniona będzie zasada „zanieczyszczający płaci”)?

Właściciel gruntu, może się domagać zwrotu kosztów od podmiotu, który wyrządził szkody jeśli podmiot ten istnieje. Właściciel gruntu może uzyskać dofinansowane ze środków publicznych, jeśli wykaże spełnienie zasady „zanieczyszczający płaci”, tzn. że podjął i wyczerpał przewidziane przepisami prawa, możliwości i środki prawne dotyczące zaspokojenia roszczeń od innego podmiotu, w przypadku, gdy ten podmiot jest odpowiedzialny za szkodę, lub w sytuacji gdy sprawca szkód nie istnieje.